

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาว่ามิติจิตวิญญาณและหลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์สามารถบูรณาการกันได้อย่างไร โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือการสัมภาษณ์ส่วนตัวและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์ของวิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ และ คณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน จำนวนทั้งหมด 15 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยผลที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และความเข้าใจเรื่องการบูรณาการระหว่างมิติจิตวิญญาณในหลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์อันประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ลักษณะการบูรณาการ 2) รูปแบบบูรณาการ และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการ เมื่อได้ผลการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการบูรณาการในสถาบันคริสตศาสนศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ การบูรณาการ มิติจิตวิญญาณ หลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์

---

¹ หัวหน้าสาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ

1. บทนำ

สถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์เป็นแหล่งผลิตบัณฑิตออกไปทำงานในลักษณะพิเศษซึ่งแตกต่างจากงานในสายวิชาชีพอื่น กล่าวคือเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมิติจิตวิญญาณของผู้คนโดยใช้หลักธรรมคำสอนของคริสต์ศาสนา ด้วยเหตุนี้สถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการฝึกฝน อบรม และผลิตนักศึกษาไม่เพียงในด้านวิชาความรู้ แต่ให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะด้านจิตวิญญาณควบคู่กันไป แต่ถึงกระนั้น สถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ต้องเผชิญกับความท้าทายในการผลิตนักศึกษาที่ทั้งเป็นเลิศในด้านวิชาการและมีวุฒิภาวะฝ่ายวิญญาณ เนื่องจากมิติฝ่ายวิญญาณซึ่งเป็นนามธรรมซึ่งไม่สามารถสอนได้โดยการบรรยายหรือบอกกล่าว จากที่ผ่านมา มิติจิตวิญญาณในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์กระทำผ่านการจัดกิจกรรมด้านจิตวิญญาณให้กับนักศึกษา เช่น การอธิษฐานและอ่านพระคัมภีร์ในตอนเช้า การนมัสการในภาคต่าง ๆ การเข้ารับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา การปฏิบัติฝ่ายวิญญาณเหล่านี้แม้จะเป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียนและแยกส่วนจากการเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการในมิติจิตวิญญาณและด้านวิชาการในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์พบว่า มีหนังสือ บทความ และงานวิจัยมากมายให้ความสำคัญกับหัวข้อดังกล่าว ประเด็นเรื่องการแยกส่วนโดยขาดองค์รวมระหว่างมิติจิตวิญญาณและวิชาการ สะท้อนให้เห็นในคำพูดและวาทกรรมที่บ่งบอกแนวคิดสองขั้วที่แยกออกจากกันเช่น จิตวิญญาณกับวิชาการ นักทฤษฎีกับนักปฏิบัติ วิชาการกับวิชาชีพ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีวาทกรรมเสียดสีและบ่งบอกทัศนคติในแง่ลบ เช่น *seminary or cemetery?* (โรงเรียนพระคริสต์ธรรมหรือสุสาน?) หรือชื่อหนังสือที่มุ่งจัดการกับความท้าทายดังกล่าวเช่น *How to Stay Christian in Seminary* (วิธีคงความเป็นคริสเตียนในโรงเรียนพระคริสต์ธรรม) เป็นต้น คำกล่าวเหล่านี้บ่งบอกถึงแนวคิดที่ขาดการบูรณาการระหว่างการพัฒนาจิตวิญญาณกับหลักสูตรการศึกษาทั้งที่ทั้งสองด้านเป็นสิ่งจำเป็นในการผลิตนักศึกษาออกไปรับใช้สังคม ซึ่งต้องการผู้มีวุฒิภาวะฝ่ายวิญญาณและความเป็นเลิศด้านวิชาการ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าหัวข้อมิติฝ่ายวิญญาณและด้านวิชาการจะถูกกล่าวถึงไว้มากมายในวรรณกรรม แต่สิ่งที่ขาดหายไปในวรรณกรรมเหล่านี้คือ ลักษณะการบูรณาการที่เฉพาะเจาะจงในระดับเนื้อหาวิชาและในชั้นเรียน รวมถึงการทำความเข้าใจในบริบทประเทศไทย กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ลักษณะการบูรณาการมิติจิตวิญญาณที่เข้าไปสู่ระดับเนื้อหาการเรียนการสอนรายวิชาในชั้นเรียน ยังไม่เห็นชัดเจน เหตุผลดังกล่าวเป็นที่มาของความสนใจศึกษาวิจัยการบูรณาการมิติฝ่ายวิญญาณกับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ที่มีต่อการบูรณาการมิติจิตวิญญาณในหลักสูตรการศึกษาในระดับกลุ่มวิชาที่เปิดสอนในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์

2. นิยามศัพท์เฉพาะ

2.1 บูรณาการ

งานวิจัยครั้งนี้ให้นิยามความหมายของมิติจิตวิญญาณในบริบทสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ ดังนี้

- 1) ความเข้าใจและยอมรับว่าพระเจ้าทรงเป็นศูนย์กลางของชีวิต (Knowing)
- 2) สำแดงชีวิตอย่างพระเยซูคริสต์ (Being)
- 3) อุทิศตนเพื่อสังคมและชุมชน (Doing)

2.2 หลักสูตร

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ความหมายคำว่าหลักสูตรที่ครอบคลุมลักษณะหลักสูตร ได้แก่

- 1) หลักสูตรแกน (**Core curriculum**) หลักสูตรแกนในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาพระคัมภีร์ พระคัมภีร์ศึกษา ประวัติศาสตร์ คริสตจักร คริสต์ศาสนศาสตร์ พันธกิจ ดนตรีประสบการณ์สนาม และการค้นคว้า
- 2) หลักสูตรแฝง (**Hidden curriculum**) เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้กำหนดแผนการเรียนรู้อะไรไว้ล่วงหน้าและเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถาบันไม่ได้วางแผนอย่างเป็นทางการ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันนั้นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม ค่านิยม บรรยากาศ
- 3) หลักสูตรเกลียวสว่าน หรือบันไดวน (**Spiral curriculum**) หมายถึงการจัดเนื้อหาหรือหัวข้อเนื้อหาเดียวกันในทุกระดับชั้น แต่มีความยากง่ายและความลึกซึ้งที่แตกต่างกันไป
- 4) หลักสูตรสูญ (**Null curriculum**) หมายถึงเนื้อหาที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในแผนการเรียนรู้อะไรและไม่มีการเรียนการสอน แต่การขาดเนื้อหาเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในการนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิต

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาว่าผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์ของวิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี่ มหาวิทยาลัยพายัพ และ คณะคริสต์ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน รับรู้และเข้าใจเรื่องการบูรณาการระหว่างมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์อย่างไร

4. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่ใช้เป็นกรอบอ้างอิงของงานวิจัยหัวข้อ “การบูรณาการมิติจิตวิญญาณในหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์” ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดด้านจิตวิญญาณ 2) แนวคิดด้านการบูรณาการ และ 3) แนวคิดด้านหลักสูตร

4.1 แนวคิดด้านจิตวิญญาณ

Cunningham และ Egan (1996) ให้ความหมายของจิตวิญญาณว่าเป็นมิติด้านในของบุคคล เป็นแก่นและศูนย์กลางชีวิตของมนุษย์ เป็นส่วนที่มนุษย์ได้สัมผัสและมีประสบการณ์กับสิ่งหรือผู้อยู่เหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ Augsberger (2006) ให้แนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิญญาณในแง่ความสัมพันธ์กับด้านต่าง ๆ ในชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนโดยใช้คำว่า *Tripolar spirituality* หรือจิตวิญญาณสามขั้วว่าเป็นการเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันของลักษณะความสัมพันธ์สามฝ่าย คือ การค้นพบตัวตน การรู้จักพระเจ้า และการเห็นคุณค่าของมนุษย์ ในทำนองเดียวกัน Hamilton และ Jackson (1998) กล่าวว่า จิตวิญญาณเป็นมากกว่าความเชื่อและประสบการณ์ส่วนบุคคลที่มีกับอำนาจเบื้องบนหรือจุดประสงค์ยิ่งใหญ่ของชีวิต แต่เป็นการพัฒนาความตระหนักรู้ภายในตนเอง การมีจิตที่เชื่อมโยงกับโลกภายนอกและภายใน และการมีสัมพันธ์ภาพกับพลังหรือผู้มีอำนาจเหนือโลกสามัญ ซึ่งในบริบทนี้คือพระเจ้าของคริสตชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ นำมาสู่คำนิยามของมิติจิตวิญญาณในการวิจัยครั้งนี้ว่าเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ที่ควบคุมชีวิตและแสดงคุณลักษณะออกมาในสามด้านคือ ชีวิตที่แสดงคุณลักษณะแบบพระเยซูคริสต์ ความรักที่มีพระเจ้า และความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์

4.2 แนวคิดด้านการบูรณาการ

ความเชื่อกับการเรียนรู้ (Integration of Faith and Learning - IFL) เป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษาคริสเตียนในระดับอุดมศึกษาให้ความสำคัญเนื่องจากแนวคิดดังกล่าวครอบคลุมการศึกษาในบริบทสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณกับวิชาการ อันเป็นหัวข้อการวิจัยครั้งนี้ ในบทนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิธีต่าง ๆ ในการบูรณาการด้านความเชื่อกับความรู้ เพื่อใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการวิจัยหลังจากนั้นจะกล่าวถึงการบูรณาการในขอบเขตที่แคบลง คือการบูรณาการระหว่างจิตวิญญาณและวิชาการในด้านหลักสูตร

4.3 แนวคิดที่ว่าด้วยการบูรณาการระหว่างความเชื่อกับความรู้

คำว่าบูรณาการถูกนำมาใช้ในหลายในความหมาย McKay (2012) ใช้ภาพศิลปะบรรยายความหมายคำว่า “บูรณาการ” ว่าเปรียบเสมือนภาพวาดสีน้ำมันที่แต่ละสีมีเอกลักษณ์ความเป็นแก่นสีของตนเอง แต่ก็ผสมผสานกับสีอื่น ๆ จนเป็นภาพเดียวกันที่มีสีสันทหลายหลาก คำอธิบายนี้เปรียบเทียบให้เห็นภาพบูรณาการของสีแห่งจิตวิญญาณและวิชาการที่สามารถทำงานตามจุดประสงค์

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

ของแต่ละด้านเพื่อประกอบเป็นภาพใหญ่ภาพหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความเฉพาะของการบูรณาการระหว่างความเชื่อกับความรู้ไว้ดังนี้

1) คำจำกัดความ

ความหมายของการบูรณาการความเชื่อกับความรู้คืองานด้านวิชาการที่มีเป้าหมายในการสร้างความมั่นใจและพัฒนาความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างความเชื่ออย่างคริสเตียนกับศาสตร์ความรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งดังที่ปรากฏในวิชาการสาขาต่างๆ ในงานวิจัยครั้งนี้เน้นความเชื่อในความหมายของแก่นสาระคำสอนและความเข้าใจในคริสต์ศาสนา แต่รวมถึงความหมายในแง่ความวางใจและความตั้งมั่นในศรัทธาด้วย ส่วนคำว่าความรู้ ใช้ในความหมายกว้าง หมายถึงสาระเนื้อหาความรู้ ศาสตร์สาขาต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาเรียนรู้ด้วย โดยในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้สลับกันไปตามความเหมาะสม

2) ความเป็นมาของแนวคิดด้านการบูรณาการ

การบูรณาการระหว่างความเชื่อกับความรู้เป็นหัวข้อที่สถาบันระดับอุดมศึกษาคริสเตียนให้ความสำคัญมาก โดยการศึกษาในระดับอุดมศึกษาคริสเตียนส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ หลายแห่งได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อรับผิดชอบโดยตรง ภารกิจหลักคือเพื่อสรรหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนการบูรณาการฯ เพื่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างคริสต์ศาสนศาสตร์กับวิชาการในสาขาต่าง ๆ มีการสร้างภาษาและวิธีการสื่อสารเพื่อความเข้าใจร่วมกัน รวมทั้งหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถปฏิบัติได้จริง ในการศึกษาเรื่องการบูรณาการระหว่างความเชื่อกับความรู้ ได้มีความพยายามที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสองด้านดังกล่าว โดยแยกตามแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดที่ว่าพระคัมภีร์เป็นแหล่งความจริงเพียงหนึ่งเดียว: ความเชื่อขัดแย้งกับความรู้

แนวคิดนี้กล่าวว่า พระคัมภีร์เป็นแหล่งที่มาเพียงแหล่งเดียวเท่านั้นของความจริง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแนวคิดดังกล่าวนี้ก็คือ หากแนวคิดเช่นนี้ยอมรับพระคัมภีร์เป็นความจริงหนึ่งเดียว การเปิดเผยพิเศษ (special revelation) ก็จะไปลดทอนคุณค่าของแหล่งความจริงอื่น ๆ ที่เป็นการเปิดเผยทั่วไป (general revelation) อันรวมถึงความรู้ที่มีอยู่จำนวนมากในศาสตร์ความรู้อื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ฯลฯ แนวคิดนี้ไม่ยอมรับวัฒนธรรมมนุษย์ที่มีส่วนหล่อหลอมให้เกิดศาสตร์ต่าง ๆ รวมถึงไม่ให้ความสำคัญกับความรู้ในศาสตร์แขนงอื่น ๆ เนื่องจากถือว่าขัดแย้งกับความเชื่อ

แนวคิดที่แยกกระหว่างความเชื่อและความรู้: ความเชื่อกับความรู้

แนวคิดนี้กล่าวว่า ความเชื่อกับความรู้คู่ขนานกันและสร้างเสริมกัน ทั้งสองด้านจำเป็นต้องกันและกัน แต่ไม่มีส่วนร่วมใดต่อกัน เช่น สิ่งที่เราเรียนรู้ในคริสตจักรเป็นเรื่องจิตวิญญาณ ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน แนวคิดนี้มีจุดอ่อนคือ เป็นเหตุทำให้ความคิดและชีวิตของคนแยกออกเป็น

ส่วนๆ นำไปสู่ความเชื่อแบบเหรียญสองด้าน แม้ว่าการบูรณาการอาจเข้ากันได้ดีกับบางศาสตร์เช่น ประวัติศาสตร์และจิตวิทยา แต่ความเชื่อก็กระทบกับทุกศาสตร์ที่มนุษย์ศึกษาไม่ว่าจะเป็น คริสเตียนศึกษา ดนตรีคริสตจักร ประวัติศาสตร์คริสตจักร ฯลฯ อันเป็นศาสตร์ที่อาศัยการค้นพบของมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ นอกจากนี้ยังเป็นการแยกในทางปฏิบัติ เช่น แยกกิจกรรมฝ่ายวิญญาณว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ส่วนการเรียนหรือกิจกรรมด้านการเรียนเป็นด้านวิชาการ

แนวคิดที่ว่าความเชื่อและความรู้เท่าเทียมกัน: ความเชื่อร่วมกับความรู้

แนวคิดนี้เชื่อว่าความเชื่อและความรู้สัมพันธ์กัน โดยยอมรับทั้งการเปิดเผยพิเศษและการเปิดเผยทั่วไป และเชื่อว่าแหล่งที่มาของความจริงอาจผสมผสานกันในชั้นเรียนได้ ซึ่งแนวคิดนี้ใกล้เคียงกับการบูรณาการ อย่างไรก็ตาม ปัญหาก็คือ สิ่งที่ได้มักแสดงออกให้เห็นในผลผลิตทางวิชาการที่มีรูปลักษณะบิดเบี้ยวด้วยการพยายามหารายละเอียดจากพระคัมภีร์บางข้อมาอธิบายสนับสนุนศาสตร์บางเรื่อง ซึ่งในความเป็นจริงพระคัมภีร์อาจไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในเรื่องนั้น ๆ

แนวคิดที่ว่าโลกทัศน์เป็นพื้นฐานของความรู้: ความเชื่อสนับสนุนความรู้

แนวคิดนี้เชื่อว่าพระคัมภีร์เป็นพื้นฐานในการมองโลกและเป็นกรอบในการทำความเข้าใจศาสตร์วิชาแขนงต่าง ๆ โดยตระหนักว่าความเชื่อจะทำให้วิธีการเข้าถึงความรู้แตกต่างจากโลกที่ไม่มีความรู้ในพระเจ้าและไม่มีพระคัมภีร์เป็นพื้นฐาน ความเชื่อหรือโลกทัศน์ที่คนมีต่อพระเจ้าเป็นตัวกำหนดวิธีการเรียนรู้และทำความเข้าใจในวิชาการความรู้ต่าง ๆ (Cosgrove, หน้า 57) เนื่องจากโลกทัศน์พระคัมภีร์เป็นหน้าต่างในการมองและตีความเนื้อหาวิชา รวมถึงกำหนดเป้าหมายการเรียนและการให้คุณค่ากับการเรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยความเข้าใจที่ว่า สังคมและวัฒนธรรมประกอบไปด้วยศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ และเมื่อโลกทัศน์ของคนได้รับการเปลี่ยนแปลงแล้ว เขาก็จะสามารถออกไปเปลี่ยนแปลงสังคมบนรากฐานพระกิตติคุณโดยมีโลกทัศน์ของพระคัมภีร์เป็นตัวขับเคลื่อน

3) ลักษณะและวิธีการบูรณาการความเชื่อกับความรู้

ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเรื่องวิธีการปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงและปิดช่องว่างระหว่างความเชื่อกับการศึกษาเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา โดยการปฏิบัติและความพยายามดังกล่าวครอบคลุมถึงการศึกษาในบริบทสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับวิชาการ ในหัวข้อนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการต่าง ๆ ที่มีการศึกษาเพื่อบูรณาการระหว่างความเชื่อกับการศึกษา

Sluiters (2019) นำเสนอวิธีการ 5 ประการในการบูรณาการความเชื่อกับการศึกษา

- 1) ปัญหาทางจริยธรรม (Ethical Considerations)
- 2) ความจริงแท้ (Metaphysical)
- 3) เนื้อหาเกี่ยวกับคริสเตียน (Christian content)

- 4) บุคลิกลักษณะและความสัมพันธ์ (Character and Relationships)
- 5) เบื้องหลังทางประวัติศาสตร์ (Historical Background)

นอกจากนี้ Cosgrove (2006) อธิบายหน้าที่ของการบูรณาการ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เป็นตัวกลั่นกรอง โลกทัศน์อย่างคริสเตียนทำหน้าที่เป็นตัวกลั่นกรองเพื่อช่วยคนในการประเมินสิ่งที่ผู้้นั้นกำลังศึกษาเรียนรู้ โดยการใช้ความจริงจากพระคัมภีร์เป็นตัวประเมินการตีความทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวิชาการต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น วิทยาศาสตร์สังคมกล่าวว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาเหมือนผ้าขาว แต่พระคัมภีร์บอกไว้ในทางตรงกันข้ามว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนบาปตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา แม้จะมีพระฉายของพระเจ้า เช่นนี้เป็นตัวอย่างแสดงถึงการใช้พระคัมภีร์ตีความและอธิบายศาสตร์ต่าง ๆ เป็นต้น (Cosgrove, 2006)

ประการที่สอง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง "โลกทัศน์คริสเตียนไม่ใช่หลักข้อเชื่อที่หยุดนิ่งไว้ให้ท่องจำ แต่เป็นระบบความเชื่ออันมีชีวิตที่นำชีวิตของเราเข้าไปอยู่ภายใน" (Cosgrove, หน้า 60) และได้เพิ่มเติมถึงบทบาทของพระคัมภีร์ว่า "พระคัมภีร์เป็นตัวก่อร่างสร้างความคิดให้ผู้เชื่อเป็นเหมือนพระคริสต์มากขึ้นทั้งในความคิดและการกระทำ มุมมองความเชื่อที่มีต่อชีวิตส่งผลกระทบต่อสิ่งที่เราศึกษาเรียนรู้ เป็นตัวส่งเสริมความเมตตาและความปรารถนาที่จะทำตนเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและต่อโลก "ความเชื่อยังสามารถเปลี่ยนแปลงเราและวิธีที่เราคิด เพื่อที่เราจะพัฒนาวิธีการที่ใหม่กว่าและดีกว่าในวิชาการแขนงต่าง ๆ" (Cosgrove, p. 61)

ประการที่สาม เป็นกระบวนการเติบโตสองทาง ความเชื่อและการศึกษาเป็นการเติบโตและขยายออกสองทาง กล่าวคือความเชื่อควรส่งผลต่อแรงจูงใจในการศึกษา ในขณะที่เดียวกันการศึกษาก็ควรส่งผลกระทบบต่อความเชื่อในทางบวกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า "ความรู้ในหลักไวยากรณ์ ตรรกะประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ปัจจุบันทำให้พระคัมภีร์มีชีวิตในเรา" ตัวอย่างเช่น ความเข้าใจในดาราศาสตร์และฟิสิกส์ที่พัฒนาขึ้นควรส่งเสริมความชื่นชมในการเปิดเผยของพระเจ้าที่สำแดงพระองค์ผ่านธรรมชาติ ตามที่พระคัมภีร์หลายตอนได้พูดถึงธรรมชาตินั้นไว้แล้ว (Cosgrove, p. 61)

4) ระดับการบูรณาการ

Rasmussen และ Roberta Hernandez (2005) อธิบายการบูรณาการระหว่างความเชื่อกับการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 6 ระดับตามการปฏิบัติของผู้สอนในชั้นเรียนดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ขาดความรู้ ขาดความสนใจ

ผู้สอนมีความเข้าใจหรือไม่มีเลยเกี่ยวกับการบูรณาการ และไม่มีกรปฏิบัติใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการในวิชาและชั้นเรียนของตน ไม่เห็นความสำคัญ อีกทั้งไม่คิดว่าความเชื่อกับการศึกษาสามารถกระทำได้ผ่านทางกรเรียนในรายวิชา โดยคิดว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างสองมิตินี้

ระดับที่ 2 สนใจบ้าง

ผู้สอนรู้ว่าจะบูรณาการอย่างไรในบางหัวข้อที่ตนสอน มีการวางแผนเพื่อบูรณาการความเชื่อกับการศึกษาในชั้นเรียน หรือบรรจุแผนบูรณาการไว้ในแผนการสอนของหลักสูตร

ระดับที่ 3 มีความพร้อม

ผู้สอนอยากให้มีการบูรณาการ แต่โดยทั่วไปจะไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ยังไม่มีการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาโดยใช้โลกทัศน์แบบคริสเตียนมาเป็นกรอบกำหนดการเรียนรู้ มีการปฏิบัติบ้างบางครั้งในบางหัวข้อตลอดทั้งรายวิชาเนื่องจากมีเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอนทำให้การบูรณาการไม่ราบรื่น

ระดับที่ 4 ปฏิบัติเป็นประจำ

มีการบูรณาการอยู่เสมอ แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องประสานกลมกลืนกัน

ระดับที่ 5 มีการขับเคลื่อน

ผู้สอนปฏิบัติบูรณาการหลากหลายวิธีเพื่อสร้างผลกระทบให้เกิดกับนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่ทำได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ รวมถึงบอกแผนการที่ตนมีในระยะสั้นได้ นอกจากนี้ยังมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์หรือหัวข้อตามความจำเป็นหรือความสนใจของนักศึกษา

ระดับที่ 6 ปฏิบัติอย่างเข้าใจอย่างแท้

ผู้สอนมีการร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการพัฒนาการบูรณาการเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงไม่เพียงแต่ในวิชาของตน แต่ได้ปฏิบัติการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น ๆ ด้วยเพื่อเป็นการสร้างผลกระทบให้กับนักศึกษา ทั้งสถาบันฯ (หรืออย่างน้อยกลุ่มย่อย) ได้สะท้อนโลกทัศน์อย่างคริสเตียนออกมาให้เห็นได้ในชีวิตประจำวัน นักศึกษาตระหนักได้ว่าความเชื่อกับการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของตนสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

5) แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับการศึกษาในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์

หลักสูตรที่มีการบูรณาการจะเป็นเครื่องมือหล่อหลอมความเชื่อให้แก่นักศึกษา บทบาทของผู้สอนคือการช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงจุดต่าง ๆ ของแต่ละวิชาที่อยู่ในภาคการศึกษาเดียวกันเข้าหากัน (แนวนอน) และวิชาที่กระจายอยู่ตามชั้นปีที่ต่างกัน (แนวตั้ง) นอกจากนี้การบูรณาการระดับหลักสูตรที่นี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตส่วนตัว

ในด้านการจัดหลักสูตร John Dewey (1974) นำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่เรียกว่า “วิธีการทางจิตวิทยา” (psychological method) หรือ “วิธีเรียงตามลำดับ” (chronological method) โดยมีแนวคิดหลักคือการสร้างหลักสูตรบนพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน แล้วจึงพัฒนาไปสู่ “วิธีตรรกะ” (logical method) แนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของเขาเองที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มากกว่าเน้นสาระ

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

วิชาเป็นหลัก อย่างไรก็ตามแนวคิดการจัดหลักสูตรยังคงมีข้อถกเถียงมาจนถึงปัจจุบัน แม้กระนั้น การจัดหลักสูตรในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ควรใส่ใจกับแนวคิดที่ว่ามานี้ กล่าวคือ ในด้านที่เน้นผู้เรียนก็ต้องใส่ใจกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียนที่ผ่านมา พื้นฐานความรู้เดิม รูปแบบการเรียนรู้ และที่สำคัญคือพื้นฐานสภาพจิตวิญญาณของเขา ส่วนในด้านเนื้อหาคือการเน้นความรู้ด้านศาสนศาสตร์ พระคัมภีร์ และอื่น ๆ ที่ควรมีการเรียงลำดับก่อนหลังตามลำดับ ทั้งสองด้านนี้ควรอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสร้างทฤษฎีจากฐานราก (Grounded theory) ใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล (personal interview) ผู้ให้ข้อมูลคือผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ และคณะคริสต์ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียนที่จบการศึกษาในช่วงปี 2551-2561 การเลือกประชากรที่นำมาศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือการกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการแล้วนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้เลือกประชากรที่สามารถให้ความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นและชัดเจน โดยเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะฝ่ายวิญญาณและใช้ความรู้ในทางศาสนศาสตร์ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาจากสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเป็นจำนวน 20 คน

5.1 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายการสัมภาษณ์โดยการโทรศัพท์และการส่งอีเมลอธิบายจุดประสงค์ในการศึกษาและการขอสัมภาษณ์ รวมถึงนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์มีการจดบันทึกและบันทึกไว้ในรูปแบบเสียง แล้วนำไปถอดเป็นบทความสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบเจาะลึกโดยการกำหนดประเด็นและคำถามหลักล่วงหน้า แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นตามความรู้และประสบการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผู้สัมภาษณ์ทำหน้าที่ป้อนคำถามให้ตรงตามประเด็นที่เตรียมไว้โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณหนึ่งชั่วโมง

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory) การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการนำบทสัมภาษณ์ประกอบกับบันทึกที่ได้มาในระหว่างสัมภาษณ์ ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

- 1) อ่านข้อมูลโดยละเอียด
- 2) ใส่รหัสให้ข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญที่ปรากฏในเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ รายบุคคลและการสนทนากลุ่ม โดยการใส่รหัสจะใช้เพื่อเป็นการแยกแยะข้อมูลตามประเด็นด้วยคำหนึ่งคำที่กระชับและเข้าใจง่าย โดยจะทำเช่นนี้กับบทสัมภาษณ์ที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลคือ NVivo
- 3) หลังจากใส่รหัสให้กับบทสัมภาษณ์ตามประเด็นครบทุกชุดแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์รายละเอียดอีกครั้งโดยการใส่รหัสที่ละเอียดยิ่งขึ้น ทำเช่นนี้ซ้ำจนกระทั่งสามารถสรุปใจความและอธิบายข้อมูลดิบที่กระจัดกระจายในตอนเริ่มต้นได้เป็นเรื่องราวและมีเนื้อหาที่สอดคล้องกัน
- 4) หลังจากผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผลสรุปที่ได้จะนำมาอธิบายเป็นหลักการหรือทฤษฎีโดยอ้างอิงกับวรรณกรรม แนวคิด หรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้วในรูปแบบของคำบรรยาย

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลในหัวข้อการบูรณาการมิติจิตวิญญาณในหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์ แนวคิดหลักที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้คือ คือ 1) ระดับการบูรณาการ 2) วิธีการบูรณาการ และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดบูรณาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 ลักษณะการบูรณาการ

เมื่อถามว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมิติจิตวิญญาณในการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างไร ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความเห็นว่า รายวิชาต่าง ๆ ที่ได้เรียนในหลักสูตรมีความสัมพันธ์ด้านจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายวิชา แม้กระทั่งมีบางวิชาที่วิชาการกับจิตวิญญาณไม่มีการผสมผสานกันเลย จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งการรับรู้ของนักศึกษาที่มีต่อการบูรณาการมิติจิตวิญญาณในการเรียนทั้งในระดับรายวิชาและหลักสูตรดังต่อไปนี้

- 1) ไม่มีการบูรณาการเลย (Dichotomy)

แม้ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะเห็นพ้องกันว่าการศึกษาในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทั้งสองด้านคือ ชีวิตจิตวิญญาณและวิชาการ ซึ่งสำคัญทั้งสองด้านและต้องมียุทธศาสตร์ควบคู่กัน

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

อย่างไรก็ดี ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนไม่เห็นจุดเชื่อมโยงว่าทั้งสองด้านสัมพันธ์กันอย่างไร โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เนื้อหารายวิชาและชีวิตจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่แยกจากกัน เนื้อหาวิชาเป็นเรื่องวิชาการ ความรู้ และเป็นการบรรยายเนื้อหา ส่วนด้านจิตวิญญาณปรากฏอยู่ในกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การเฝ้าเดี่ยว การนมัสการ เป็นต้น

2) บูรณาการแบบเชื่อมโยง (Spectrum)

กล่าวคือมีการปะปนกันอยู่บ้างในรายวิชาหนึ่งๆ บางวิชาเน้นหนักชีวิตจิตวิญญาณมากกว่า วิชาการ ในทางตรงข้าม บางรายวิชาเน้นวิชาการด้วยเนื้อหาแต่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตจิตวิญญาณอยู่บ้างหรือมีน้อย ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งยกตัวอย่างว่า วิชาพระคัมภีร์ศึกษาเน้นหนักด้าน วิชาการ จึงมีเรื่องชีวิตจิตวิญญาณน้อยกว่าบางวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เช่น วิชาสนาม วิชาพันธกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งเห็นว่าในวิชาประวัติศาสตร์คริสตจักรเขาได้เห็นพระเจ้าผู้ควบคุมอยู่ในประวัติศาสตร์ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนการของพระองค์

3) บูรณาการแบบสัมพันธ์ (Intersection)

กล่าวคือมีส่วนทับซ้อนกันระหว่างเนื้อหาด้านวิชาการกับมิติด้านจิตวิญญาณ รายวิชาเช่นนี้ได้แก่ วิชาชีวิตจิตวิญญาณที่พูดถึงเนื้อหาและความรู้ทฤษฎีของจิตวิญญาณ การประเมินพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ รูปแบบความเชื่อ และอื่น ๆ ขณะที่ฝึกฝนและให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติ กิจกรรมฝ่ายวิญญาณ เช่น การใคร่ครวญภาวนาพระวจนะ การพักสงบ การอธิษฐาน การเข้าเงียบ หรือวิชาด้านการทำพันธกิจข้ามวัฒนธรรมที่สอนโดยมิชชันนารี ที่เนื้อหาของรายวิชาประเภทนี้ได้มาจากประสบการณ์และชีวิตจริงของมิชชันนารีที่ทุ่มเทในพันธกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ได้เรียนรู้หลักการพันธกิจวิทยาด้วย นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า อาจารย์ผู้สอนแสดงความห่วงใยเอาใจใส่ชีวิตส่วนตัวนักศึกษาแม้ว่าจะอยู่นอกห้องเรียน อันเป็นมิติจิตวิญญาณที่เห็นในงานด้านวิชาการ

4) บูรณาการแบบกลมกลืน (Whole)

เป็นการบูรณาการผสมกลมกลืนจนกลายเป็นหน่วยเดียวกัน ในการบูรณาการด้านนี้ไม่มี นักศึกษากล่าวถึงว่ามีรายวิชาใดที่เข้าข่ายการบูรณาการเช่นนี้ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาให้ความเห็นว่าการบูรณาการที่ดีควรเป็นการผสานด้านจิตวิญญาณและวิชาการโดยไม่แยกส่วน เพราะพระเจ้าเป็น เจ้าของวิชาการทั้งปวง และหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์ควรสามารถแสดงให้เห็นว่าการบูรณาการที่ดีควรมีลักษณะเช่นใด

6.2 รูปแบบการบูรณาการ

เมื่อถามว่าผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าในรายวิชาต่าง ๆ มีการบูรณาการเข้ากับมิติจิตวิญญาณ อย่างไรก็ตาม คำตอบแสดงให้เห็นรูปแบบการบูรณาการที่เกิดขึ้นในรายวิชา โดยคำตอบที่ได้หลากหลายตามประสบการณ์ในชั้นเรียนที่แต่ละคนได้รับ รูปแบบการบูรณาการสามารถจัดกลุ่มได้

ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านชีวิตผู้เรียน และ 3) ด้านวิธีการ โดยแต่ละด้านสามารถแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้

1) ด้านเนื้อหา

เนื้อหาพระคัมภีร์ ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระคัมภีร์ศึกษา คริสต์ศาสนศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ได้เห็นพระเจ้าเป็นผู้ที่สำคัญอย่างชัดเจน พระเจ้าเป็นผู้ควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้น ได้เห็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่สำแดงผ่านพระคัมภีร์ ความยิ่งใหญ่ พระลักษณะของพระเจ้า ในอีกด้านหนึ่ง มีผู้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อเรียนหลักการหลายอย่างทำให้ต้องกลับมาทบทวนความเชื่อพื้นฐานของตน ซึ่งการเรียนเป็นเรื่องวิชาการที่สามารถทำให้สับสนได้เนื่องจากมีความคิดเห็นของนักทฤษฎีหลายฝ่าย

ประวัติศาสตร์ สิ่งที่พระเจ้าทำในประวัติศาสตร์เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน ทำให้พวกเขาเห็นที่มาที่ไป และเห็นว่าผลออกมาอย่างไร และที่สำคัญได้เห็นว่าพระเจ้าควบคุมและมีอำนาจเหนือกาลเวลา

ชีวิตของผู้สอน ผู้สอนเองเป็นเนื้อหาสาระที่แสดงให้เห็นมิติจิตวิญญาณที่ปรากฏให้เห็นชัดในการเรียน อาจารย์เป็นตัวแทนของผู้มีวิชาการและจิตวิญญาณที่ดีการใช้เวลากับนักศึกษา การดำเนินชีวิตเรียบง่าย การใช้เวลา ความมีวินัยฝ่ายวิญญาณ บูรณาการในแง่ที่ใช้ความรู้เพื่อให้เกิดคำปรึกษา รวมถึงประสบการณ์และคำพยานชีวิตที่ทำให้พวกเขาได้รับการเสริมสร้างฝ่ายวิญญาณ และได้ “สัมผัสพระเจ้า” นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์กล่าวว่าเขาสามารถสัมผัสได้ว่าชีวิตของผู้สอนมีพลังและทำให้ตื่นเต้นว่ามีจิตวิญญาณที่ลึกซึ้ง สิ่งนี้ทำให้เนื้อหาที่เรียนมีชีวิต

2) ด้านชีวิตผู้เรียน

ปลูกฝังจริยธรรม นอกเหนือจากเนื้อหาที่เป็นคริสเตียนแล้ว ในชั้นเรียนก็เกี่ยวข้องกับมิติด้านจิตวิญญาณ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ความสัตย์ซื่อในการสอบ การทำการบ้าน การลอกรายงาน การเชื่อฟัง ทำให้พวกเขาสามารถแยกแยะสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ

สร้างอุปนิสัย ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าสถาบันมีเจตนาฝึกฝนให้นักศึกษามีความอดทน และมุ่งให้มีลักษณะนิสัยที่เหมาะสมในการเป็นผู้รับใช้พระเจ้าโดยผ่านทางกิจกรรม สนมศึกษา

ตอกย้ำการทรงเรียก เมื่อเวลาผ่านไป และเมื่อได้เรียนรู้มากขึ้นทำให้ผู้สัมภาษณ์มีความมั่นใจในการทรงเรียกมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่ง สำหรับบางคน การได้ออกไปทำงานในสนามพันธกิจทำให้พวกเขาเติบโตฝ่ายจิตวิญญาณมากขึ้น

3) ด้านวิธีการ

ประยุกต์ใช้กับพันธกิจ ผู้สอนได้ตั้งคำถามเพื่อโยงเนื้อหาเข้ากับพันธกิจ เช่นการตั้งคำถามว่า “จากสิ่งที่เรียนนี้จะนำไปใช้กับพันธกิจได้อย่างไร” รวมทั้งมีการใคร่ครวญสะท้อนคิดภายใน

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

ชั้นเรียนจากเนื้อหาแล้วเชื่อมโยงกับชีวิตส่วนตัว นอกจากนี้บางรายวิชาเป็นวิชาที่สอนทักษะ ช่วยให้
ผู้เรียนมีความมั่นใจในการนำไปใช้ในสนามพันธกิจ

กิจกรรมฝึกฝนจิตวิญญาณ ในที่นี้หมายถึงกิจกรรมฝ่ายวิญญาณที่ทำในชั้นเรียน
ได้แก่ การอธิษฐาน ที่ผู้สัมภาษณ์กล่าวว่าช่วยให้มีจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เรียน รวมถึงเป็นการให้
พระเจ้าทรงนำในการเรียน

สร้างความสัมพันธ์ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
มีส่วนสำคัญ อาจารย์กับนักศึกษามีส่วนสำคัญมากในการทำให้พวกเขาเติบโตฝ่ายวิญญาณ อาจารย์ทำ
หน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา พี่เลี้ยงที่สนับสนุนไม่เพียงวิชาการ แต่ให้เติบโตในชีวิตสาวก

7. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดบูรณาการ

จากการสัมภาษณ์พบว่าปัจจัยบางประการที่ก่อให้เกิดกระบวนการบูรณาการระหว่างมิติจิต
วิญญาณในหลักสูตรการศึกษาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านั้นได้แก่ 1) วินัยฝ่ายวิญญาณ
2) การเรียนรู้ฝ่ายวิญญาณ 3) การตระหนักรู้ฝ่ายวิญญาณ

1) วินัยฝ่ายวิญญาณ (Spiritual discipline)

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นส่วนมากพูดถึงชีวิตจิตวิญญาณในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ว่ามีส่วนช่วย
ในการเรียน โดยเห็นว่า การมีวินัยฝ่ายวิญญาณในสถาบันฯ ด้วยการใช้เวลากับพระเจ้าด้วยการ
อธิษฐาน อ่านพระคัมภีร์จะช่วยให้จดจ่ออยู่กับการเรียน การอธิษฐานเป็นการแสดงออกถึงการพึ่งพา
พระเจ้า เช่น ในช่วงสอบหรือทำรายงาน

2) การเรียนรู้ฝ่ายวิญญาณ (Spiritual learning)

ผู้ให้สัมภาษณ์มีวิชาที่ตนเองชอบและถนัดต่าง ๆ กัน เมื่อผู้สัมภาษณ์เผชิญกับสถานการณ์ต่าง
ๆ นอกจากนี้เห็นว่าเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับตน หรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้นจะทำให้
เขาพัฒนาจิตวิญญาณได้ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าหากเขาสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนเข้ากับชีวิต
ส่วนตัวหรือสถานการณ์ได้ก็จะทำให้เขาเติบโตขึ้น

3) ความตระหนักรู้ฝ่ายวิญญาณ (Spiritual awareness)

การตระหนักรู้ฝ่ายวิญญาณในที่นี้คือ ความชัดเจนในจุดมุ่งหมายของตนที่ตัดสินใจเข้ามา
ศึกษาทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าและบากบั่นในการเรียนเพราะเห็นคุณค่าของการศึกษาเล่าเรียน ผู้ให้
สัมภาษณ์บางคนให้ข้อคิดเห็นว่า มีนักศึกษาบางคนไม่ตระหนักถึงการทรงเรียกของตน ไม่มีเป้าหมาย
ชัดเจนว่าจะจบการศึกษาเพื่อออกไปทำพันธกิจ จึงทำให้พวกเขาขาดแรงกระตุ้นในการเรียนเพราะ
มองไม่เห็นว่ามีสิ่งที่เขาเรียนนั้นสัมพันธ์กับอนาคตและเป้าหมายชีวิตอย่างไร

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิเคราะห์คือ ปัจจัยทั้งสามประการในการบูรณาการระหว่างมิติจิต
วิญญาณในรายวิชาในหลักสูตรฯ ไม่ใช่เป็นแบบ “สาเหตุ-ผลลัพธ์” (cause and effect) ที่มีสิ่งหนึ่ง
เกิดก่อนแล้วจะส่งผลที่ตามมา แต่เป็นเหมือนลูกศรที่สามารถย้อนกลับไปได้แทนที่จะเป็นการเกิด

ก่อนหลังตามลำดับ หรืออาจเรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบสองทาง ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การมีวินัยฝ่ายวิญญาณที่ดีจะทำให้มีวินัยในการเรียนตามไปด้วย หรือวิชาพระคัมภีร์เกี่ยวข้องกับชีวิตจิตวิญญาณเพราะทำให้เข้าใจความจริงของพระเจ้า เมื่อเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งในเนื้อหาของพระคัมภีร์ก็จะทำให้เขาอยากศึกษาพระคัมภีร์มากขึ้น แต่สำหรับผู้ที่ขาดวินัยในการเรียนโดยใช้เวลาหมกมุ่นกับสื่อต่าง ๆ เขาก็มักจะไม่มีเวลาให้กับพระเจ้า

8. อภิปรายผลการวิจัย

- 1.1 ผู้สอนมีส่วนสำคัญในฐานะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการระหว่างความเชื่อกับการศึกษา การบูรณาการส่วนใหญ่เกิดขึ้นในหลักสูตรแฝง ส่วนหลักสูตรแกนยังเห็นภาพไม่ชัดเจน
- 1.2 การบูรณาการเกิดขึ้นในลักษณะกิจกรรมฝ่ายวิญญาณ (Doing) และตัวอย่างชีวิตของผู้สอน (Being) แต่ความเข้าใจในด้านความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับความรู้ (Knowing) ยังปรากฏน้อย
- 1.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบูรณาการ ไม่ใช่แบบ “สาเหตุ-ผลลัพธ์” (cause-effect)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการมิติจิตวิญญาณที่ต้องมีการวางแผนยิ่งขึ้นในชั้นเรียนตามความหมายการบูรณาการที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ความหมายของการบูรณาการเป็นมากกว่าการทำกิจกรรมฝ่ายวิญญาณภายในชั้นเรียน (Doing) หรือใช้พระคัมภีร์เป็นหลักการใช้ดำเนินชีวิต (Being) แต่การบูรณาการที่สมบูรณ์ต้องเป็นการสร้างกรอบแนวคิดที่พระเจ้าเป็นเจ้าของความรู้และความจริงทั้งปวง (Knowing) ดังนั้นสถาบันควรสร้างความเข้าใจและวางแผนการศึกษาที่มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาความรู้ การดำเนินชีวิต และการรับใช้สังคม นอกจากนี้ควรสร้างความเข้าใจว่า การเรียนในสถาบันคริสต์ศาสนศาสตร์ไม่ใช่เพียงการเตรียมตัวเพื่อรับใช้ แต่เป็นการรับใช้

ควรออกแบบบทเรียนที่บูรณาการมิติจิตวิญญาณในชั้นเรียน ผ่านวิธีการสอนและกิจกรรมในแผนการสอน ยกตัวอย่างเช่น พหุวิธีสู่การเรียนรู้ฝ่ายวิญญาณ (Sacred Pathway) และ การสะท้อนคิดเชิงศาสนศาสตร์ (Theological Reflection)

การบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับหลักสูตรคริสต์ศาสนศาสตร์

ดร.สกุณี เกรียงชัยพร

บรรณานุกรม

- Amirthan, S., Pryor, R. J., & World Council of Churches. (1990). *Resources for spiritual formation in theological education: The invitation to the feast of life*. Geneva: World Council of Churches, Programme on Theological Education.
- Augsburger, D. W. (2006). *Dissident discipleship: A spirituality of self-surrender, love of God, and love of neighbor*. Grand Rapids, MI: Brazos Press.
- Cosgrove, M. P. (2006). *Foundations of Christian Thought: Faith, Learning, and the Christian Worldview*. Grand Rapids, MI: Kregel.
- Cannell, L. (2006). *Theological education matters: Leadership education for the church*. Newburgh, IN: EDCOT Press for MorgenBooks.
- Cunningham, L., & Egan, K. J. (1996). *Christian spirituality: Themes from the tradition*. New York, NY: Paulist Press.
- Dewey, J. (1974). *The child and the curriculum: And, The school and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dockery, D.S. (2000). Integrating faith & learning in higher education. *The Research Institute for Ethics & Religious Liberty Commission*.
- Garzon, Fernando L. (2012). Teaching Christian Integration in Psychology and Counseling: Current Status and Future Directions. *Journal of Psychology & Theology*.
- Hall, M. Elizabeth Lewis. (2009). The other Side of the Podium: Student Perspectives on Learning Integration. *Journal of Psychology and Theology*.
- Hamilton, D. M., & Jackson, M. H. (January 01, 1998). Spiritual Development: Paths and Processes. *Journal of Instructional Psychology*, 25, 4, 262.
- Harris, R. (2009). The integration of faith and learning. *VirtualSalt*.
- Lamoureux, P. A. (1999). An integrated approach to theological education. *Theological Education*, 36, no. 1: 141-56.
- MacKay, Brenda B. (2012). The integration of faith, learning and life. *Center for Biblical Integration: Digital Commons at Cedarville*, 1-12.
- Rasmussen, Jay B. and Rasmussen, Roberta Hernandez (2005) "The Challenge of Integrating Faith-Learning-Living in Teacher Education, "International Christian

Community of Teacher Educators Journal: Vol. 1:1, Article 8. Available at:<https://digitalcommons.georgefox.edu/icctej/vol1/iss1/8APU>, *Integration faculty handbook*. (n.d.). Azusa, CA: Azusa Pacific University.

Roller, R. H. (2013). Twenty-One Methods of Biblical Faith-Learning Integration. *Journal of Biblical Integration in Business*, 16(2), 29-40.

Sluiter, S. (2019, February 4). *5 Ways to Integrate Faith and Learning*. Retrieved 2019, from youtube:

https://www.youtube.com/watch?v=BubxzeNT0YM&list=PLhPyEFL5u-i3TxIYJF1arZjUtvN_AwouC&index=2&t=0s

Wilhoit, J. (2008). *Spiritual formation as if the church mattered: Growing in Christ through community*. Grand Rapids, MI: Baker Academic.